

Nr 79.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående förlängning av statens borgensåtagande för vissa skuldförbindelser av Husaby aktiebolag; given Stockholms slott den 27 februari 1953.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

John Ericsson.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

År 1946 nedlades driften vid Svenska skifferoljeaktiebolagets oljeverk vid Kinne-Kleva. I samband därmed vidtogs olika åtgärder för att hjälpa den friställda arbetskraften till andra försörjningsmöjligheter. Bl. a. medverkade staten till att ett företag för tillverkning av rostfria matbestick, Husaby aktiebolag, förlades till Kinne-Kleva. Med stöd av riksdagens medgivande gick staten i borgen för lån till bolaget å sammanlagt 1 000 000 kronor. Borgensåtagandet har sedermera förlängts intill utgången av år 1952. Bolagets ifrågavarande skuld har genom amorteringar nedbringats till 700 000 kronor.

Husaby aktiebolag har under åberopande av att bolaget icke f. n. är i stånd att göra någon avbetalning å de lån, för vilka staten gått i borgen, hemställt att statens borgensåtagande utsträcks att gälla tills vidare för oförändrat lånebelopp, 700 000 kronor. I anledning härav föreslås riksdagen medgiva, att borgensåtagandet förlängs att gälla för sistnämnda belopp intill utgången av år 1955. Det förutsätts att det skall ankomma på Kungl. Maj:t att avgöra för hur lång tid borgensåtagandet skall förlängas inom den angivna tidsramen.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 27 februari 1953.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, LINGMAN, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Efter gemensam beredning med cheferna för social- och finansdepartementen anmäler chefen för handelsdepartementet, statsrådet Eriesson, fråga om *förlängning av statens borgensåtagande för vissa skuldförbindelser av Husaby aktiebolag* och anför därvid följande.

I propositionen nr 48 till 1946 års riksdag hemställde Kungl. Maj:t bl. a. om bemyndigande att medgiva Svenska skifferoljeaktiebolaget att nedlägga driften vid bolagets oljeverk i Kinne-Kleva. Senare samma år framlade Kungl. Maj:t i propositionen nr 214 för riksdagen vissa förslag med syfte att hjälpa den personal, som skulle friställas genom oljeverkets nedläggande, till andra försörjningsmöjligheter. Enligt ett av förslagen skulle till Kinne-Kleva förläggas ett nytt företag med ändamål att i industriell drift tillverka rostfria matbestick. För att genomföra detta förslag erfordrades, att skifferoljebolaget åtog sig borgensgaranti för banklån å sammanlagt högst 1 200 000 kronor, som det nya företaget kunde komma att upptaga i affärsbank. Kungl. Maj:t hemställde i propositionen om bemyndigande att medgiva skifferoljebolaget att ikläda sig ifrågavarande betalningsansvar. I anledning av propositionerna bemyndigade riksdagen enligt skrivelse nr 435/1946 Kungl. Maj:t bl. a. att medgiva skifferoljebolaget att nedlägga driften vid oljeverket i Kinne-Kleva. Riksdagen medgav därjämte, att staten fick på de närmare villkor, som Kungl. Maj:t ägde bestämma, iklädas betalningsansvar för lån på sammanlagt 1 200 000 kronor, som ett tilltänkt aktiebolag för framställning av rostfria matbestick i Kinne-Kleva kunde komma att upptaga i affärsbank. Med stöd av riksdagens medgivande anbefallde Kungl. Maj:t genom beslut den 28 juni 1946 statskontoret att på vissa villkor teckna borgen för ifrågavarande lån. Därvid föreskrevs bl. a., att borgensåtagandet skulle till tiden begränsas så, att det icke kom att avse lån, som förföll till betalning senare än vid utgången av år 1948. Sedan det tillämnade företaget bildats under namnet Husaby aktiebolag, tecknade statskontoret med iakttagande av de föreskrivna villkoren borgen för lån till bolaget å tillhoppa 1 000 000 kronor.

Med riksdagens medgivande (prop. nr 271/1948, r. skr. nr 397/1948) utsträcktes genom Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1948 statens borgensåtagande att gälla intill utgången av år 1952. Därvid föreskrevs bl. a., att borgensåtagandet fick omfatta för år 1949 800 000 kronor, för år 1950 700 000 kronor, för år 1951 600 000 kronor och för år 1952 500 000 kronor.

I skrivelser den 25 april och 3 juni 1950 hemställde sedermera Husaby aktiebolag om viss ändring av villkoren för statens borgensåtagande. Därvid anförde bolaget bl. a. följande. Bolaget hade under de senaste två åren haft avsättningssvårigheter, beroende på importrestriktioner i utlandet. Vissa möjligheter hade emellertid öppnats till försäljning av bolagets produkter till Amerikas förenta stater. Den nordamerikanska kundkretsen fordrade dock delvis andra modeller och kvaliteter än dem bolaget tidigare tillverkat. Dessutom hade bolaget upptagit tillverkning av vissa nya artiklar, som var lättare att exportera på grund av en generösare licensgivning i vederbörande köparländer. Till följd av de ändrade marknadsförhållandena och de åtgärder, som bolaget måst vidtaga för att möta desamma, hade mera kapital kommit att bindas i lager av färdigvaror och material samt i maskiner och verktyg än som tidigare kunnat förutses. Bolaget hade av denna anledning funnit sig vara i behov av visst kapitaltillskott samt önskade vidare befrielse intill utgången av år 1952 från skyldigheten att fullgöra vidare amorteringar å de lån, för vilka statens borgensåtagande gällde. Ifrågakarande lån uppgick vid denna tidpunkt till ett belopp av sammanlagt 700 000 kronor.

Bolagets framställningar anmäldes i propositionen nr 13 till 1951 års riksdag. I propositionen anfördes bl. a. att ett vidhållande av de 1948 fastställda gränserna för statens borgensåtagande möjligen kunde föranleda, att för staten uppstod en förlustrisk, som självfallet borde undvikas. Vidare framhölls, att bolagets svårigheter, såvitt kunde bedömas av de i ärendet lämnade uppgifterna, fick antagas vara av övergående natur och att en förbättring av bolagets ställning syntes ligga inom räckhåll, om bolaget lyckades upparbeta försäljningen av nya exportprodukter, bl. a. för den nordamerikanska marknaden. Med hänsyn till de anförda omständigheterna tillstyrktes i propositionen, att statens borgensåtagande fick gälla ett belopp av 700 000 kronor intill utgången av år 1952. Sedan riksdagen lämnat sitt medgivande härtill (statsutsk. utl. nr 33/1951, r. skr. nr 55/1951), anbefalldes Kungl. Maj:t den 22 juni 1951 statskontoret att å statens vägnar utsträcka borgensåtagandet till nämnda belopp.

Husaby aktiebolag (skr. 20/12 1952 och 20/2 1953) hemställer, att statens borgensåtagande för av bolaget upptagna lån utsträcks att gälla tills vidare för ett belopp av 700 000 kronor. I skrivelsen den 20 februari 1953 framhålls, att bolaget tidigare haft för avsikt att framlägga en amorteringsplan för ifrågakarande lån under år 1952, då bolagets tillverkning borde ha stabiliserats. Någon bestående förbättring av bolagets ställning har emellertid ännu icke inträtt. Om utvecklingen av bolagets rörelse anföras i huvudsak följande.

Under såväl år 1950 som år 1952 lämnade driften vid bolagets anläggning i Kinne-Kleva ganska betydande underskott. Under år 1951 resulterade driften i ett överskott, som dock icke medgav full avskrivning å bolagets anläggningstillgångar. Orsaken till de ogynnsamma driftsresultaten är främst, att försäljningen utvecklats på ett otillfredsställande sätt och att driftskostnaderna, som på grund av särskilda omständigheter i och för sig är förhållandevis höga, stigit avsevärt under de senaste åren.

Försäljningen av bolagets produkter, vilken under år 1950 nådde ett bottenläge på grund av de då rådande svårigheterna för exporten på vissa länder, steg något under år 1951. Detta sammanhängde med att bolaget hade viss framgång i sina strävanden att öka försäljningen till Amerikas förenta stater och att exporten på andra transoceanala länder, främst Argentina, kunde ökas betydligt. Exportleveranserna nådde en jämförelsevis hög nivå även under förra delen av år 1952. Under sistnämnda år nödgades emellertid bolaget, till följd av det ogynnsamma betalningsläget i förhållande till Argentina, praktiskt taget helt upphöra med sin export till detta land. Samtidigt försvarades exporten även på andra länder på grund av skärpta restriktioner. Till följd härav blev bolagets försäljningssiffror för år 1952, trots att försäljningen på hemmamarknaden i stort sett kunde upprätthållas, icke oväsentligt lägre än för år 1951.

Bolagets produktion bedrivs vid Kinne-Kleva i ett av de ugnshus, som tidigare användes för oljeframställningen. Bolaget har nedlagt jämförelsevis stora kostnader för ombyggnad av ugnshuset till fabrikslokal. Vissa olägenheter, som sammanhänger med ugnshusets ursprungliga konstruktion, har emellertid icke kunnat elimineras. Bl. a. är kostnaderna för lokalens uppvärmning onormalt höga. Vidare har det på grund av lokalens beskaffenhet visat sig svårt att planera tillverkning och interna transporter på ett rationellt sätt. På grund av anläggningens läge har vissa svårigheter även förelagat att upprätthålla en effektiv driftledning på platsen. Möjligheterna till rationalisering av driften torde därför ej ha tillvaratagits i full utsträckning.

Den i och för sig ogynnsamma relationen mellan kostnadsläget vid anläggningen i Kinne-Kleva och försäljningspriserna på bolagets produkter har ytterligare försämrats till följd av de senaste årens pris- och löneutveckling.

Såsom framhölls i bolagets förut nämnda skrivelse den 25 april 1950 hade redan vid denna tidpunkt mera kapital kommit att bindas i lager, maskiner och verktyg än som tidigare kunnat förutses. Den senare utvecklingen har icke medfört någon förbättring av bolagets likviditet. Avsättningssvårigheterna under föregående år — särskilt vad beträffar exporten till Argentina — medförde att varulagret ökade ytterligare. Den erforderliga omställningen av bolagets produktion i förening med vissa ofrånkomliga rationaliseringsåtgärder vid anläggningen i Kinne-Kleva kommer att medföra ytterligare anspråk på likvida medel. Bolagets likviditet är sålunda f. n. hårt ansträngd.

I anslutning till den sålunda lämnade redogörelsen framhåller bolaget, att de svåra förhållanden, under vilka bolaget nu bedriver sin rörelse, i och för sig kunde motivera, att ett nedläggande av densamma övervägdes. Ett nedläggande i nuvarande läge skulle emellertid komma att medföra betydande förluster för staten, enskilda fordringsägare och bolagets aktieägare. Dessutom skulle sannolikt större delen av bolagets arbetarstam vid Kinne-Kleva — som f. n. omfattar 72 personer, av vilka 45 tidigare varit anställda hos skifferoljebolaget — komma att drabbas av arbetslöshet. Såsom framgår av det följande föreligger enligt bolagets mening goda möjligheter till en förbättring av rörelseresultatet på längre sikt. Bolaget anser med hänsyn till nu anförda omständigheter, att dess rörelse bör fortsättas. Om de åtgärder bolaget ämnar vidtaga för att trygga ett bättre resultat av den fortsatta driften anföras följande.

Avsättningsmöjligheterna inom landet för bolagets produkter har visat sig jämförelsevis stabila. Bolaget hoppas att genom en intensiv marknadsbearbetning — för vilket ändamål viss utvidgning av försäljningsorganisationen kommer att företagas — kunna öka försäljningen på den svenska marknaden. Fortsatta ansträngningar kommer vidare att göras för att öka exporten. Genom en nyligen företagen marknadsundersökning har ådagalagts, att försäljningen av bolagets produkter i Amerikas förenta stater bör kunna avsevärt utvidgas. Värdefulla personliga förbindelser har knutits med representanter för amerikanska affärshus, som är intresserade av bolagets tillverkningar och underhandlingar med dessa företag pågår f. n. Såvitt kan bedömas föreligger goda utsikter för att dessa underhandlingar, i vart fall på längre sikt, skall leda till jämförelsevis omfattande beställningar och att en gynnsam utveckling av exportförsäljningen därigenom skall tryggas.

I syfte att förbilliga driften vid Kinne-Kleva har bolaget redan vidtagit vissa åtgärder, bl. a. avseende driftsledningen och den löpande tillsynen över produktionen. Bolaget har för avsikt att söka ytterligare rationalisera tillverkningen så långt detta är möjligt.

Vad slutligen angår finansieringen av bolagets fortsatta verksamhet framhålls, att bolagets tidigare förluster numera utjämnats genom tillskott av aktieägarna. Vidare anföras, att en avgörande förutsättning för att bolagets rörelse skall kunna fortsättas är att statens borgensåtagande för av bolaget upptagna lån utsträcks att gälla tills vidare för ett belopp av sammanlagt 700 000 kronor. Bolaget förklarar sig vilja så snart omständigheterna det medger söka nedbringa ifrågavarande skuld.

Departementschefen.

I samband med att driften vid Svenska skifferoljeaktiebolagets oljeverk i Kinne-Kleva nedlades år 1946 vidtogs olika åtgärder för att hjälpa de därvid friställda arbetarna och tjänstemännen till andra försörjningsmöjligheter. Bl. a. medverkade staten till att ett företag för tillverkning av rostfria matbestick, Husaby aktiebolag, förlades till Kinne-Kleva. Med stöd av riksdä-

gens medgivande gick staten i borgen för lån till bolaget å sammanlagt 1 000 000 kronor. Borgensåtagandet skulle enligt vad ursprungligen avsågs icke gälla längre än t. o. m. år 1948 men har sedermera förlängts intill utgången av år 1952. Den låneskuld, för vilken staten iklätts betalningsansvar, har genom amorteringar nedbringats till 700 000 kronor.

Sedan år 1950 har bolagets rörelseresultat varit mindre tillfredsställande. Försäljningen av bolagets produkter har gått tillbaka. Delvis synes detta bero på omständigheter, över vilka bolaget ej kunnat råda; här åsyftas den av betalningsläget föranledda kraftiga nedgången av exporten till Argentina. Till förklaring av bolagets svårigheter har vidare uppgivits, att tillverkningskostnaderna vid bolagets anläggning i Kinne-Kleva visat sig förhållandevis höga. Bolaget förklarar sig emellertid vilja fortsätta driften i Kinne-Kleva samt vidtagna åtgärder för att rörelseresultatet skall förbättras på längre sikt. Sålunda ämnar bolaget intensivt sitt försäljningsarbete på den svenska marknaden och göra stora ansträngningar för att öka exporten på Amerikas förenta stater, där enligt bolaget värdefulla affärsförbindelser knutits. Bolaget har vidare för avsikt att så långt möjligt söka rationalisera sin produktion.

På grund av den ogynnsamma utvecklingen av bolagets rörelse är bolagets likviditet f. n. ansträngd. Bolaget kan fördenskull icke nu göra någon avbetalning å de lån, för vilka staten gått i borgen. En förutsättning för att bolaget skall kunna fortsätta sin verksamhet är att statens borgensåtagande utsträcks att gälla tills vidare för oförändrat lånebelopp, 700 000 kronor. Bolaget förklarar sig vilja, så snart omständigheterna det medger, nedbringa sin skuld.

Såvitt jag kan bedöma är Husaby aktiebolags nuvarande ställning sådan, att betydande risk föreligger för att staten på grund av sitt borgensåtagande kan komma att tillfogas förlust. Därest borgensåtagandet icke utsträcks i enlighet med bolagets hemställan måste bolagets rörelse nedläggas. En icke ringa förlust synes då oundviklig, varjämte befolkningen i Kinne-Kleva komme att drabbas av arbetslöshet. Om däremot statens stöd nu icke undan drages bolaget, föreligger vissa möjligheter för att de aktuella svårigheterna skall kunna övervinnas, rörelseresultatet på längre sikt förbättras och bolagets förbindelser i sinom tid infrias.

Med hänsyn till å ena sidan den omedelbara förlust och de olägenheter i övrigt, som skulle uppstå i händelse av rörelsens nedläggande, och å andra sidan de antydda möjligheterna till en gynnsammare framtida utveckling vid fortsatt drift anser jag mig böra förorda, att statens stöd åt företaget tills vidare bibehålls. Jag föreslår, att Kungl. Maj:t inhämtar riksdagens bemyndigande att förlänga statens borgensåtagande för ett belopp av högst 700 000 kronor intill utgången av år 1955. Det bör få ankomma på Kungl. Maj:t att med hänsynstagande till bolagets utveckling pröva och avgöra frågan om fortsatt utsträckning av statens borgensåtagande inom ramen för det medgivande, som riksdagen kan komma att lämna.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

medgiva, att staten må till utgången av år 1955 iklädas fortsatt betalningsansvar intill ett belopp av högst 700 000 kronor för Husaby aktiebolags skuldförbindelser till affärsbank.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Lennart Groll.